

NORGES HØYESTERETT

Den 19. desember 2013 avsa Høyesterett dom i

HR-2013-02638-A, (sak nr. 2013/1618), straffesak, anke over dom,

A (advokat Bjørn Nærum)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Katharina Rise)

S T E M M E G I V N I N G :

(1) Dommer **Indreberg**: Anken gjelder lovanvendelsen ved domfellelse for medvirkning til grovt tyveri og for falsk anmeldelse.

(2) Nedre Telemark tingrett avsa 14. februar 2013 dom mot fire personer, hvorav én var A. For straffekravet mot henne lød domsslutningen:

"9. A f. 00.00.90, dømmes for overtredelse av straffeloven § 257 jf. § 258 og § 171 nr. 1, jf. § 62 første ledd, til samfunnsstraff i 136 – ethundreogtrettiseks – timer, som gjennomføres i en periode på 9 – ni – måneder, subsidiært fengsel i 120 – ethundreogtyve – dager. Varetekt kommer til fradrag med 3 – tre – dager ved eventuell soning av fengselsstraffen."

(3) Hun ble dessuten dømt til å betale erstatning i solidaransvar med to av de andre domfelte til B med 56 200 kroner, til Handelsbanken med 51 997 kroner og til Gjensidige Forsikring ASA med 15 000 kroner, til å betale oppreisning til B med 10 000 kroner, og til å betale sakskostnader med 5 000 kroner.

(4) A anket til lagmannsretten over lovanvendelsen under skyldspørsmålet. Agder lagmannsrett avsa 26. juni 2013 etter skriftlig behandling dom med slik domsslutning:

"Anken forkastes."

- (5) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet.
- (6) *Jeg er kommet til at anken må forkastes.*
- (7) A var en av flere helsefagarbeidere i et arbeidsteam som hjalp B med nødvendig pleie og omsorg i hans enebolig. Bs funksjonsevne er svært nedsatt, han trenger blant annet hjelp til å komme seg inn og ut av senga, til å spise og til å vaske seg. Han er også avhengig av pustemaskin, som han bruker kontinuerlig.
- (8) Natt til torsdag 24. november 2011 var A, som var 21 år og hadde vært en del av arbeidsteamet i om lag fire måneder, på vakt sammen med C. C var 39 år og hadde vært en del av teamet i et knapt år.
- (9) Tingretten skriver følgende om det som skjedde den natten:

"Nattevakten 24.11.11 begynte 1930 om kvelden. På et eller annet tidspunkt den kvelden/natt til 24. november fortalte C at det skulle komme noen i løpet av natta, og at A skulle få 10.000 kroner for ikke å si noe om det som skulle skje. Disse pengene skulle A få av C. Retten legger til grunn at A skjønnte at det var noe ulovlig som skulle skje. A ville ikke være med på det som skulle skje og dro derfor til X bensinstasjon for å handle mat. Hun lot døra stå oppe fordi det skulle komme en. Da A etter kort tid kom tilbake sto døra på gløtt. Hun gikk inn og i gangen møtte hun en mann som var tildekket med en finlandshette el.l., som var på vei ut. C lå på gulvet i stua, og fortalte at hun hadde fått et slag i ansiktet. A ringte politiet. Samtalen ble brutt. Deretter ringte C til politiet, som kom etter kort tid. C forklarte da at hun hadde vært på toalettet i kjelleren, og da hun kom opp hadde hun møtt en mann i stua, som hadde gått på henne og slått henne ned. A forklarte at hun hadde møtt en maskert mann i gangen på vei ut. Begge to forklarte at den maskerte mannen hadde vært slank, 1,85-190 høy, mulig utenlandsk opprinnelse."

- (10) B sov mens dette skjedde. Det ble ved anledningen stjålet ca. 45 000 kroner som B hadde liggende i et skap på soverommet, et bankkort som ble brukt neste dag, et gullkjede og et stempel med Bs navnetrekk. Kontantene hadde A og C hjulpet B å ta ut av banken noen uker tidligere.
- (11) A holdt i politiavhør 1. februar 2012 fast ved forklaringen hun hadde gitt politiet natt til 24. november 2011. Først etter at politiet hadde funnet noen tekstmeldinger mellom A og C, erkjente hun at det ikke var tale om et reelt ran.
- (12) Selv om A har erkjent de faktiske forhold, gjør hun gjeldende at hun ikke kan straffes for medvirkning til grovt tyveri.
- (13) Medvirkning til en straffbar handling kan enten være fysisk – bistand til å utføre handlingen – eller psykisk – tilskyndelse eller styrking av gjerningspersonens forsett. Passivitet anses som hovedregel ikke som medvirkning. Dette kan imidlertid stille seg annerledes der den passive har en handleplikt, jf. Rt. 2013 side 1015, som gjelder handleplikt som følge av omsorgsansvar for et barn, med videre henvisninger til dommer hvor handleplikt følger av samvirke til en forbrytelse.

- (14) A anfører at hennes plikt til å yte B hjelp og pleie ikke innebærer en plikt til å forhindre tyveri av hans eiendeler. Hun fremhever også at hun følte seg presset, at det var vanskelig å reagere mot en eldre og mer erfaren kollega, og at hun tok avstand fra handlingen ved å forlate huset. Det hadde ingen betydning at hun ikke låste døra, siden den fiktive raneren sto i ledtog med C og uansett ville kommet seg inn.
- (15) Jeg ser det annerledes. En person som er pleietrengende og derfor må gi andre tilgang til sitt hjem, har et særlig behov for trygghet for at tilgangen ikke blir misbrukt. Gjennom sin rolle som pleier på nattevakt for B – med opphold i hans hjem og med kunnskap om at han blant annet oppbevarte et stort pengebeløp – kunne ikke A uten ansvar forholde seg passiv til informasjon om at det skulle skje noe ulovlig som ville ramme ham.
- (16) Det å forlate stedet, slik A gjorde, oppfylte ikke handleplikten. Ved dette, og også ved at hun lot døra stå ulåst, gjorde hun det tvert imot enklere å gjennomføre det planlagte tyveriet. A har dermed ikke bare utvist passivitet; det foreligger også et element av fysisk og psykisk medvirkning. Det var ikke forhold ved situasjonen som gjør det urimelig å kreve at A foretok seg noe for å hindre det planlagte tyveriet, for eksempel ved å varsle en overordnet eller politiet.
- (17) På denne bakgrunn mener jeg at lagmannsrettens rettsanvendelse er korrekt når den har dømt A for medvirkning til grovt tyveri.
- (18) A gjør videre gjeldende at hun ikke kan straffes for falsk anmeldelse, jf. straffeloven § 171 nr. 1. Dersom hun gjorde noe straffbart ved sin opptreden overfor politiet, hevder hun at det er tale om en falsk forklaring, jf. straffeloven § 166. Men den falske forklaringen er i tilfelle straffri, jf. straffeloven § 167, fordi hun ikke kunne forklart sannheten om det fiktive ranet uten å bli tiltalt for medvirkning, slik saken viser. Straffrihet etter § 167 kommer ikke til anvendelse ved falsk anmeldelse, jf. Rt. 1981 side 880 og Rt. 1983 side 605.
- (19) Spørsmålet er altså hvor grensen mellom falsk anmeldelse og falsk forklaring går. A fremhever at hun ikke har skrevet under anmeldelsen, men at denne er nedtegnet og underskrevet av polititjenestemannen som kom til stedet. Hun fikk heller ikke opplysning om at falsk anmeldelse var straffbart.
- (20) Verken straffeloven eller straffeprosessloven definerer en anmeldelse. Ut fra alminnelig språkbruk må det med anmeldelse menes å bringe et antatt straffbart forhold til politiets kunnskap.
- (21) Etter straffeprosessloven § 223 skjer anmeldelse av straffbare handlinger til politiet. Mottakeren skal skrive anmeldelsen ned og så vidt mulig få anmelderens underskrift dersom anmeldelsen er muntlig. Det er imidlertid ikke noe formkrav til anmeldelser, og manglende underskrift endrer ikke en anmeldelses karakter fra anmeldelse til forklaring. Heller ikke manglende opplysning om at falsk anmeldelse er straffbar, fratrukker en anmeldelse karakter av å være det.
- (22) A og C opptrådte i fellesskap da først A og så C ringte politiet, og da de deretter ga samstemte forklaringer til polititjenestemannen som kom til stedet, om hva som hadde skjedd. Jeg finner det ikke tvilsomt at dette var en anmeldelse. Forklaringen om hva som hadde skjedd, inngår i anmeldelsen, jf. Rt. 1959 side 1101 og Rt. 1990 side 88.

(23) Lagmannsrettens rettsanvendelse er følgelig også korrekt når den har dømt A for falsk anmeldelse.

(24) Domfeltes anke må etter dette forkastes.

(25) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

(26) Dommer **Bull:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(27) Dommer **Bårdsen:** Likeså.

(28) Dommer **Øie:** Likeså.

(29) Dommer **Skoghøy:** Likeså.

(30) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: